

SZEMLE.

Melich János: *A honfoglaláskori Magyarország*, Budapest, 1929, 434 lap. („A magyar nyelvtudomány kézikönyve“ I. 6.).

Most jelent meg e füzetnek tervezett, de évek során hál' Isten könyvvé nőtt munkának utolsó része.

„Célja megállapítani a nyelvtudomány segítségével azt, milyen nyelvű népeket találtak a IX. század második és a X. első felében a honfoglaló magyarok az általuk elfoglalt Magyarország területén“.

Ez a sokfelé elágazó és nehéz probléma, mint tudjuk, állandóan foglalkoztatta legkiválóbb tudósainkat, de talán mindannyiok munkája összevéve sem ér föl azzal, amennyit *Melich* ennek megoldására egymaga belefektetett. Azt látjuk ugyanis, hogy nemcsak minden fölmerülő kérdésnek mégegyszer a legbehatóbban a végére járt, hanem közben egész sereg újat vetett föl és tisztázott.

Érthető ezek alapján, hogy Magyarország honfoglaláskori új néprajzi képe egészen más és magyar szempontból sokszorosan megnyugtatóbb, mint amilyenek eddig hirdették.

A munka részletes ismertetése oldalakat venne igénybe és mégsem lenne kielégítő. Föl vetjük azt a gondolatot, nem lehetne-e módját találni annak, hogy kivonatosan is közzétéssék, hogy megállapításai a művelt nagyközönség és tanárvilág közkincsévé lehessenek. A könyvet ebben a formájában csak szakemberek használhatják.

Égész nemzetünk hálája illesse a tudós szerzőt, hogy művével benünket megajándékozott. Mert nem hisszük, hogy van magyar könyv, melyet fajnknak és nemzetünknek rajongóbb szeretetével, tágabb felkészültséggel és több fáradtsággal írtak.

Bátky Zsigmond

Milleker Rezső dr.: *A Földgömb*. Népszerű földrajzi folyóirat. Kiadja a Magyar Földrajzi Társaság. 1929. Budapest—Debrecen.

A fenti címmel a Magyar Földrajzi Társaság egy új földrajzi folyóiratot indított meg népszerű tartalommal. E folyóirat megindítását legjobban kitűzött célja indokolja meg, amennyiben érdekes és változatos tartalmával a Magyar Földrajzi Társaság azon tagjainak szellemi szükségletét is ki akarja elégíteni, akik földrajzi ismereteiket eddig a napilapok mellékleteiből voltak kényszerülve kiegészíteni, amely körülmény pedig „A Földgömb“ megindításának időszerűségét mutatja. A tetszetős köntösben megjelent első és második szám gazdag képanyagához még nyolc-nyolc oldal chromo papírra nyomott csinos képmelléklet is társul. Mind a két szám terjedelme 40 oldal és mindegyik szám első magyar vo-

natkozású közleménye után, a földkeregség minden tájáról figyelemkeltő földrajzi és néprajzi ismertetések következnek.

A hazai tudományos földrajzi irodalmat eddig a „Föld és Ember“, valamint a „Földrajzi Közlemények“ folyóirata propagálta. Azonban érezhető volt, hogy a tudományos vonatkozású közlemények mellett valami hiány van, mely onnan származott, hogy a földrajzi érdekességeknek s a földkeregségen megnyilvánuló földrajzi törekvéseknek és változásoknak ismertetésére, a tudományos közlemények mellett nem maradt hely. Ezért „A Földgömb“-nek megindítása az időszerűség mellett még szükségyszerű is. De aktualitásai nemcsak a nagyközönség számára hasznosak, hanem jó szolgálatot tesznek a geográfus tanároknak is, mert a közlemények tartalma mellett, vetítésre jól felhasználható a folyóirat szép képanyaga is.

„A Földgömb“ folyóirat a nyári hónapok kivételével évenként tízszer jelenik meg s a Magyar Földrajzi Társaság tagjai a tagsági díj fejében kapják.

Kanszky Márton

Cholnoky Jenő dr.: Magyarország földrajza. Danubia kiadás, 1929. Dunántúl Egyetemi Nyomda, Pécs. 167 oldal.

Cholnoky professzor művében rövidre fogottan is úgy mutatja be Nagy-Magyarország területének felszíni formáit, a geológiai kataklizmák által keletkezett törésvonalait, árkos vetődéseit s megmaradt kiálló rögöit, mintha hazánk egyes tájainak jelenben meglévő tömbszelvényein az emberi beavatkozás hatását, nagy magasságból repülőgépről, tág perspektívában látnók.

Művének elején meghatározza Magyarországnak Európában elfoglalt földrajzi helyzetét. Úgy az általános geológiai viszonyok regisztrálásával, mint az éghajlat körülményei tekintetében, valamint az állat-, növény- és emberföldrajzi szempontok szerint is arra a megállapításra jut, hogy Magyarország földrajzi helyzete közép-európai jellegű. Az általános leírásban hazánk szerkezeti, éghajlati és ezzel a felosztással egybeeső nemzetiségi megoszlása alapján a kárpáti medence területét kilenc részre bontja. A részleteket az Alföld felszíne, folyói, települése és jelenkori fejlődése, továbbá a Dunántúl felszíne, települése, Budapest, valamint az Északnyugati-, Északkeleti-Felvidék és élete, a Kelet-Magyarországi Szigethegység, a Keleti-Kárpátok, a Dél-Erdélyi-Felvidék és végül az Erdélyi-medence, élete és települése című fejezetekben fejti ki. A felszíni formák és a szerkezet kialakulásának felismerésében való kiváló gyakorlatossága mindegyik fejezetét a táj szerkezeti genetikájával vezeti be. Ezután rátér az emberi, főleg a magyarság megtelepedése után keletkezett településekre, az alföldi részekben pedig rámutat a törökvilág dűlása által létrejött változásokra s újabb településekre.

Jóleső érzés — legalább írásban — Nagy-Magyarország természet-szerűleg összetartozó részeit együvéfoglalva látni; látni azt, hogy a természetes egymásrautaltság miként hatott az egyes települések, mint szerves egész tartozékainak kifejlődésére. Jóleső érzést kelt ez az olvasóban azért is, mert az elszakított területek iránt való igazi vonzalom csak azok-

nak lelkében él tökéletesen, akik azokat a tájakat részleteiben ismerik s akik azokon, mint magyar földön jártak. Ha valamit, úgy ezt nehéz helyes fogalomalkotással átültetni a következő generációk lelkületébe. Annál lesújtóbb ezzel kapcsolatban az a tünet, amely a megszállott területek városainak életére és fejlődésére vonatkozóan, az egyes statisztikai táblázatokból kiviláglik. Ezek szerint a mai állapot, egybevetve az 1910-es és háborús évek számadataival, a néhány látszólagos fejlődés mellett, inkább a visszafejlődés fázisa.

Kanszky Márton

Kogutowicz Lajos: A magyar térképészet multja, jelene és jövője. 4 ábrával, 1 kimutatással. 40 old. Szerző kiadása. Ára 2 P.

A 8 részből álló kis munka első fejezetében Szerző röviden megemlékezve a topográfia lényegéről a földabroszok készítésének különböző korszakait, majd pedig magának a térképnek történetét tárja elénk. A térképek általános ismertetése után áttér a Magyarországról készült kézirati térképek, végül pedig a magyar térképírás multjának ismertetésére. A magyar kartográfia multja ugyan még javarészt kikutatásra vár, de az amit eddigelé tudunk, röviden, élvezetesen és áttekinthetően van egybefoglalva, nagyobbára *Márki és Eperjessy* munkái nyomán. Behatóbban foglalkozik a továbbiakban a volt monarchia első három felmérésével, majd áttér azoknak a törekvéseknek és harcoknak ismertetésére, melyeket az önálló magyar térképező intézet felállítása érdekében vezetett *Tóth Ágoston* a mult század egyik neves magyar térképésze.

A volt bécsi cs. és kir. katonai földrajzi intézet a közelmultban tekintélyes katonai térképíróknak volt a műhelye. Óriási összegeket emésztett fel az az intézet, melyeknek $\frac{1}{3}$ -át hazánknak kellett viselnie. A nagy pénzáldozatok ellenében azonban a magyarság hazájáról csak rossz, sebtiben végzett és immel-ámmal javíthatott, helytelen mérésekkel és helynevekkel telített lapokat kapott. Ezért üdvözölte azután általános öröm az összeomlás után végre felállított önálló magyar térképészeti intézetet, amelyért annyit és oly sokáig hiába küzdött a magyarság. Szerző az utolsóelötti fejezetben tájékoztat az Állami Térképészeti Intézet megalakulásáról és munkásságáról. Ebben az intézményben is, mely rövid időre visszatekintő multja mellett is már mélyen gyökerezik nemzetünk életében, elemi erővel mutatkozik meg a magyarságnak az osztrákoktól elnyomott szellemi ereje és alkotó készsége.

Az utolsó fejezet a jövőről szól. Itt Szerző saját elgondolása alapján fejti ki, hogy milyennek látja a jövő térképezési módját, illetve a jövő térképét, melyet ő *térfényképnek* képzel el. A modern technikai eszközök alkalmazása nagyszerű lehetőségeket nyújt minden irányban. A repülőgépről végezhető felvételeknek óriási horderejük és előnyük van a régi felvételekkel szemben. Bizonyos, hogy „a légi térképezés a jövő térképezési módja”.

Szerző művével igen jó szolgálatot tett hazai kartografiai irodalmunknak és csak örömmel üdvözölhető e kis munka megjelenése.

Irmédi-Molnár László.

Scharf Nándor és Turner Ferenc: *Angolország* (1 : 1,000.000), *Olaszország* (1 : 1,125.000) és *Középeurópa* (1 : 1,000.000) domborművű fali térképe. Kókai Lajos kiadása. Budapest, 1929.

A domborművű térképeknek a mai fejlett technikai eszközök révén könnyebb előállításával hozta azoknak az eddigi, síkban ábrázoló térképekkel szemben való mind nagyobb térhódítását. A síkban való hegy-ábrázolás, a tanuló előtt nehezen elképzelhető plasztika megértetése bizonyos mértékig mindig nehézségekbe ütközött. A dombormű alkalmazásával a pedagógiai feladat egyszerre összehasonlíthatatlanul könnyebbé válik. Methodikai szempontból elvitathatatlan a domborművű ábrázolás fontossága.

Szerzők három igazán szép domború térképpel gazdagították a magyar iskolai falitérképek anyagát. Itália; Anglia és Középeurópa területét adják. Az alkalmazott enyhe színezés, valamint a sok felesleges vonal és helynév kihagyása csak emeli a reliefek használhatóságát. Mindhárom dombormű nagy gonddal készült, amint azt a 4. sz. mellékleten Középeurópa reliefjéről készített fényképen jól szemléltethetjük.

Egyetlen kifogást Középeurópa domborművével szemben emelhetünk, amennyiben szerzők elmulasztották a régi történelmi határok feltüntetését nemcsak hazánknál, hanem Németországnál is. Ez feltétlenül helyesbítendő lenne, annyival is inkább, mert egyáltalában nem zavarná a szép munka összhangját.

Irmédi-Molnár László

A legújabb magyar földrajzi irodalom.*)

Kogutowicz Károly dr.: *Dunántúl és Kisalföld írásban és képen*. 298 old. A Ferencz József-Tudományegyetem kiadása. Szeged, 1930.

Cholnoky Jenő dr.: *A napsugár diadala*. Singer és Wolfner kiadása. Budapest, 1930.

Cholnoky Jenő dr.: *A jégvilág*. Singer és Wolfner kiadása. Budapest, 1930.

Haltenberger Mihály dr.: *Geographica Hungarica*. Negyedévenként megjelenő német nyelvű folyóirat. Szerző kiadása. Budapest, 1930.

Kálmár Gusztáv dr.: *Európa földje és népei*. 342 old. Szent István Társulat kiadása. Budapest, 1930.

Ecsedi István dr.: *A bolgárok földjén*. 124 oldal. Mélius kiadása. Debrecen, 1929.

Gróf Teleki, Karl, Kéz: *Magyar Földrajzi Évkönyv*. 1930. Magyar Földrajzi Intézet r.-t. kiadása. Budapest, 1930.

*) Fenntartjuk magunknak, hogy az itt felsorolt munkákról részletes ismertetést még külön közlünk.